

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Nóg een president voor Europa

Voermans, W.J.M.; Smits R.

Citation

Voermans, W. J. M. (2009). Nóg een president voor Europa. In *De Republikein. Tijdschrift voor de ware democraat* (Vol. nummer 1, pp. 17-19). Amsterdam: Uitgeverij Bas Lubberhuizen. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13724>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13724>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De

TIJDSCHRIFT VOOR DE WARE DEMOCRAAT
NUMMER 1 • MAART 2009 • JAARGANG 5 • € 10,90

REPUBLIKEIN

EU, droomprins
of dreiging?

VON DER DUNK
BY PRESIDENTI

Europa krijgt geen president, het krijgt er een president bij. Want er loopt in de EU al een bont gezelschap presidenten en voorzitters rond. Zoveel hanen in een hok, als dat maar niet op vechten uitdraait.

Nóg een president voor Europa

Wim Voermans

W *ho do I call if I want to call Europe?* vroeg Henri Kissinger zich ooit af. Dat zou de Europese president moeten zijn waarin een artikel in het nieuwe Verdrag betreffende de EU moet gaan voorzien. Eindelijk heeft de Unie dan een 'smoel' in de wereld. Er is schijnbaar zelfs al een kandidaat: Tony Blair.

Als dat allemaal doorgaat, komt Blair aan het hoofd te staan van de Europese Raad, dat is de verzameling van de Europese staatshoofden, regeringsleiders en de president van de Europese Commissie die twee keer per halfjaar bij elkaar wordt geroepen. Hoewel de

Europese Raad zonder meer het machtigste orgaan van de Unie is, leidde hij tot voor kort een wat merkwaardig informeel leven buiten de institutionele structuur van de EG- en EU-verdragen om. De president (in het Verdrag 'voorzitter' geheten) bereidt vergaderingen voor, roept de Raad bij elkaar, en stemt zaken af op elkaar en met de Europese Commissie.

Dat lijkt allemaal weinig om het lijf te hebben, maar die schijn bedriegt. Een president van de Europese Raad, die voor een periode van tweeënehalf jaar wordt gekozen en alleen bij grove verzaking van zijn ambt kan worden weggestuurd, kan met zijn mandaat van de Europese regeringsleiders ver boven de andere voorzitters (die van de

Commissie, het Europees Parlement en de Raad van Ministers) uit gaan toeren. Zo'n Europese president wordt bovendien niet alleen het gezicht van de Unie. Hij is ook de externe vertegenwoordiger van de Unie, samen met de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en het Veiligheidsbeleid. Tel daar nog bij op dat de president voor een belangrijke deel de Europese agenda bepaalt, en het is duidelijk dat er een potentieel zeer machtig ambt in het leven wordt geroepen.

STAPELING VAN KOPSTUKKEN

De afgelopen decennia hebben laten zien dat het belangrijk is dat de Europese Unie 'naar buiten toe' een herkenbaar profiel heeft en eensgezind optreedt. Maar wordt daartoe met de figuur van een Europese president de meest gelukkige aanzet gegeven? Er lopen binnen de EU nu al heel veel presidenten en voorzitters en vertegenwoordigers rond. Er zijn niet alleen de voorzitters van de Europese Commissie en het Europees Parlement, maar ook de roulerende voorzitter van de Raad van Ministers (die meestal ook een regeringsleider is), de Hoge Vertegenwoordiger (eigenlijk de Minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, maar zo mag hij niet heten van Nederland), en de voorzitter van de Europese Raad. Behalve dat geen gewoon mens nog wijs wordt uit deze stapeling van kopstukken, is het allemaal niet goed op elkaar afgestemd. Je kunt er namelijk vergif op innemen dat er spanningen zullen ontstaan tussen de president van Europa en die andere 'president': de voorzitter van de Europese Commissie. Die laatste heeft namelijk alle formele bevoegdheden, maar de Europese president bezit straks mogelijk de materiële doorzettingsmacht. Dat ze een soortgelijk mandaat hebben – ze worden gekozen door de regeringen en hebben een onafhankelijke status ten opzichte van de lidstaten – helpt niet echt.

Zo'n verdubbeling bestaat ook tussen de figuur van de Europese president en de voorzitter van de Raad van Ministers. Landen die het voorzitterschap van de Raad van Ministers bekleden, hebben altijd de gezonde behoefte binnen hun vaak korte termijn veel resultaat binnen te halen. Dat zal zelfs nu het toerbeurtensysteem binnen het raam van het verdrag van Lissabon iets anders wordt opgezet niet echt veranderen. Er komen ongetwijfeld botsingen tussen de wat nerveuzere – want kortere – voorzitterschappen van de Raad van Ministers en de 2,5 jaar omspannende agenda van de Europese president.

Mandaatconflicten lijken al even onvermijdelijk: het zijn steeds de regeringen die zowel de voorzitter van de Europese Raad kiezen – de president dus – als die van de Raad van Ministers, en ook nog die van de Commissie.

De relatie met de Hoge Vertegenwoordiger is al even brisant, want ook die heeft een eigen mandaat. Er is geen voorgegeven hiërarchie tussen de Europese president en de Hoge Vertegenwoordiger. Daar komt nog bij dat die vertegenwoordiger eigenlijk tot de organisatie van de Commissie behoort. Grote kans dat ze elkaar voor de voeten gaan lopen.

IMPASSES

Nu zijn er mensen die zeggen dat de positionering van de Europese president eigenlijk een mooi voorbeeld is van machtspreiding volgens het systeem van checks and balances. Daarin zouden ze wel eens ongelijk kunnen hebben. Een goed functionerend systeem van checks and balances houdt namelijk in dat verschillende ambten en organen elkaar in evenwicht houden door controles, afhankelijkheidsrelaties, verantwoordingsplicht en vertrouwen, maar meer nog door verschillende mandaten. Het betekent dat de ene club de andere ter verantwoording kan roepen of, als dat niet tot een bevredigend antwoord leidt, weg kan sturen. Maar in de

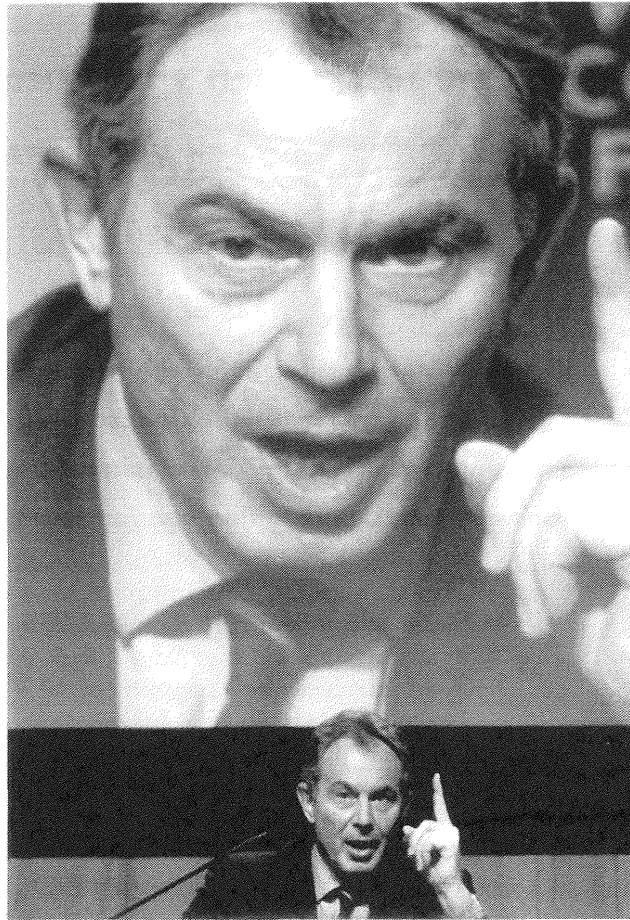
voorzitterskluwen waarin de Europese president zich na inwerkingtreding van het verdrag van Lissabon gevangen weet, kan dat helemaal niet.

Om te beginnen bestaat er tussen de Europese president en de voorzitter van de Europese Commissie eigenlijk helemaal geen relatie. Ze zijn tot elkaar veroordeeld, maar mocht het allemaal niet boteren – en dat wil wel eens gebeuren in de politiek – dan is er eigenlijk geen mogelijkheid om de boel kort te sluiten. Hetzelfde geldt ook nog eens voor de verhouding tussen Europese president en de voorzitter van de Raad van Ministers. Het zijn even zovele impasses waar je op kunt wachten.

Natuurlijk is daar wel wat aan te doen. Ten eerste kan men proberen om mandaat en bevoegdheden van de verschillende voorzitters beter op elkaar af te stemmen. Er zou dan onder meer een in de Verdragen vastgelegde afspraak moeten komen dat de Europese president zich met bepaalde zaken niet bemoeit. Bijvoorbeeld met zaken die behoren tot de exclusieve bevoegdheden van de Europese Unie – denk aan dingen als monetair beleid en gedeeltes van het visserijbeleid. Op die terreinen kan de voorzitter van de Raad van Ministers zich dan uitleven. Nadeel daarvan is wel dat het voor de buitenwereld weer lastig wordt om te weten wie waarvoor 'gebeld' moet worden.

COMMOTIE

Wat ook zou kunnen, is dat er een bepaalde vorm van hiërarchie of mandaatvariatie wordt geïntroduceerd. Zo is er iets voor te zeggen dat de Europese Commissie op voordracht van het Europees Parlement wordt benoemd en ontslagen door de Europese president, en dat de Europese Raad tussentijds alleen afscheid kan nemen van de Europese president als de voorzitter van de Europese Commissie daarin toestemt. Maar toegegeven, het klinkt allemaal

behoorlijk ingewikkeld.

De jongehondenclub Whodoicall.eu (www.whodoicall.eu/en/) vindt dat de Europese president rechtstreeks moet worden gekozen. Dat geeft hem een eigen mandaat en is zeker zo democratisch. Allemaal waar. Maar in het licht van de politieke realiteit van de huidige Unie is het ook erg naïef. Door voor zo'n presidentieel systeem te kiezen, breek je in wezen de macht van de lidstaten in de Unie. Een democratisch gekozen president hoeft zich namelijk, met zijn directe mandaat, niet zo veel meer aan te trekken van wat de regeringen van de lidstaten willen. En dat is bij uitstek het grote punt waar alle commotie van de laatste jaren over ontstond: de lidstaten willen niet minder macht en controle over de Unie, maar juist meer. ■